

«ՀՐԱՆՏ ԴԻՆՔ» ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հրանտ Դինքի սպանությունից հետո նրա ընտանիքի և մերձավորների հիմնած Հրանտ Դինքի անվան միջազգային հիմնադրամի գլխավոր նպատակը Հասարակության մեջ տնտեսական, սոցիալական, մշակութային վստահելի և առողջ հաղորդակցության միջավայր ապահովելն է, ինչպես նաև՝ ժողովրդավար քաղաքացու գիտակցությամբ խթանել մշակութային բազմազանությունն ու բազմակարծությունը:

Երեխաների և երիտասարդների զարգացմանն ուղղված նախազծեր իրականացնելուց բացի՝ Հրանտ Դինքի հիմնադրամը նպատակ ունի կազմել և իրականացնել այնպիսի նախազծեր, որոնք կնպաստեն Թուրքիայի, Հայաստանի և Եվրոպայի Հասարակությունների միջև մշակութային կապերի զարգացմանը, ազգայնականությունից զերծ պատմական հետազոտություններ կատարելուն, Թուրքիա-ԵՄ հարաբերությունների խորացմանը և միջհանրության մերձեցմանը: Հիմնադրամը որոշել է Հրանտ Դինքի հետ կապված գրավոր արձանագրությունները, լուսանկարներն ու փաստաթղթերն ի մի բերել և արխիվ ստեղծել: Այս ֆոնդն իր գործունեության առանցք է հռչակել շարունակել Հրանտ Դինքի որդեգրած ուղղությունը, նպաստել երկխոսությանը, խաղաղությունն ու համակրանքի մշակույթին:

Գրքի վաճառքից ստացված ողջ հասույթը սրբամաղորվելու է
Հայաստանի մանկատներին

ՀՏԴ 327 : 94/99:323

ԳՄԻ 66.4 + 63.3 + 66.3

Դ 498

ԴԻՆՔ ՀՐԱՆՏ

Դ 498 Երկու մոտ ժողովուրդ, երկու հեռու հարևան. - Եր.:

«Գրափունց» ՍՊԸ, 2009.- 178 էջ:

«Երկու մոտ ժողովուրդ, երկու հեռու հարևան» խորագրով հրատարակությունը պոլսահայ համայնքի նշանավոր ներկայացուցիչ, Ստամբուլում լույս տեսնող «Ալօս» շաբաթաթերթի երջանկահիշատակ խմբագրապետ Հրանդ Դինքի առաջին գիրքն է: Այն թուրքերեն լույս է տեսել 2008 թվականին՝ խմբագրապետի ողբերգական մահվանից մոտ 1.5 տարի անց: Գիրքն իրենից ներկայացնում է հեղինակի անչնական կարծիքը, պատկերացումը, մտորումները հայ-թուրքական հարաբերությունների վերաբերյալ: Հրանդ Դինքն այստեղ ներկայացնում է Թուրքիայի և Հայաստանի ընդհանուր ապագան կառուցելու և անցյալը վերանորոգելու բոլորովին նոր մտրեցում: Գիրքն առաջին անգամ է լույս տեսնում հայերեն: Այն նախատեսված է ընթերցողների լայն շրջանակի համար:

ԵՊՀ Գլխավորական

SU0178482

ԳՄԻ 66.4 + 63.3 + 66.

ISBN 978-99941-2-300-1

© «Հրանտ Դինք» միջազգային հիմնադրամ

ԵՊՀ Արքիսև Մարի Իզմիրլյանների անվան գրադարան
Sarkis and Marie Izmirlian Library of YSU
Библиотека ЕГУ им. Саркиса и Мары Измирлианцев

ՀՐԱՆՏ ԴԻՆՔ

ԵՐԿՈՒ ՄՈՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ, ԵՐԿՈՒ ՀԵՌՈՒ ՀԱՐԵՎԱՆ

Թուրքերենից թարգմանեց
ՄԿՐՏԻՉ ՍՈՍՈՒՆՋՅԱՆԸ

ԵՐԵՎԱՆ
«Գրափունջ» ՍՊԸ
2009

ՀՐԱՆՏ ԴԻՆՔ

Իր ապրած կյանքը «աշխարհների» վերափոխմանը նվիրած Հրանտ Դինքը ծնվել է 1954թ. Մալաթիայում: Մանուկ Հասակում եղբայրների հետ միասին Հայտնվում է Գեղիքփաշայի թաղամասի Հայկական բողոքական եկեղեցուն կից Ինջիրդիրի նախակրթարանի Թուզլայում գտնվող Հայկական ճամբարում, որտեղ էլ ծանոթանում է ապագա կնոջ՝ Ռաքելի հետ: Հետագայում նրանք միասին ղեկավարում են այդ ճամբարը, որտեղ ապաստանում էին Հարյուրավոր որբ ու անխնամ երեխաներ: Մեղադրելով նրանց «Հայ մարտիկներ դաստիարակելու» մեջ՝ պետությունը ճամբարը վերցնում է իր վերահսկողության տակ, որով և ավարտվում է Դինքի առաջին «Ատյանտիդյան քաղաքակրթությունը»:

Ավարտելով Ստամբուլի բնական գիտությունների ֆակուլտետի կենդանաբանության բաժինը, այնուհետև ստանալով նաև փիլիսոփայական կրթություն՝ Հրանտը Հանուն ձախ քաղաքական պայքարի հրաժարվում է «Կենսափիլիսոփայության» ամբիոնի հետ կապված երազանքներից: Նա հիմնադրում ու ղեկավարում է «Ակոս» շաբաթաթերթը: 1996թ. ապրիլի 5-ին լույս է ընծայում թերթի անդրանիկ Համարը և դրանով մի նոր աշխարհի հիմք գցում: Թուրքերեն և Հայերեն այդ երկլեզու պարբերականն իր տեսակով առաջինն էր Թուրքիայում:

Դինքի խմբագրապետության ժամանակ պարբերականը Հանրությանը ներկայացնում էր Հայ Հասարակությանն առնչվող Հարցեր, անդրադառնում Հայաստանի և Թուրքիայի միջև բարդացիական Հարաբերությունների Հաստատմանը, 1915-ի Իրադարձությունները երկու ժողովուրդների արժանապատվության տեսանկյունից դիտարկելու անհրաժեշտությանը, ինչպես նաև կարևորում աջակցությունը՝ Թուրքիայի ժողովրդավարացման գործընթացին:

2004թ. Թուրքիայի Ջինված ուժերի Գլխավոր շտաբը Հրանտ Դինքի դեմ Հանչես է գալիս կտրուկ Հայտարարությամբ, որից հետո նա դառնում է տեղեկատվական գրոհների թիրախ՝ մեղադրվելով «Թուրքական ինքնությունը վիրավորելու» Համար: Իսկ 2007-ի Հունվարի 19-ին դավադրաբար սպանվում է խմբագրատան առջև:

Սպանության գործի դատավարությունը, որպես արդարադատության որոնում Թուրքիայում, մինչև օրս չարունակվում է:

**İKİ YAKIN HALK
İKİ UZAK KOMŞU**

HRANT DİNK

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հրանուշ Հակոբյան	
<i>Մերօրյա իրական մարտիկը</i>	9
Արման Կիրակոսյան	
<i>«Ճշմարիտ եմ, աշխարասեր եմ, բայց թուրք չեմ»</i>	15
Ի ՀԻՇԱՏԱԿ...	19
ԱՌԱՋԱԲԱՆ	20
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՅԱԿԱՅՈՒԹՅԱՆ	
ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ	25
<i>Շինան ջանքեր պաշտոնական ոլորտում</i>	25
<i>Շինան ջանքեր քաղաքացիական ոլորտում</i>	33
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՅԱԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ.	
ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ... ՀՈԳԵՆԵՂՈՒՄ... ՄՏԱԳԱՐՈՒԹՅՈՒՆ...	40
<i>Հայության հոգեվիճակը կամ ծանր ժառանգություն՝ հոգեխեղում</i>	44
<i>Հարևոդ ժառանգությունն պայմանական հարաբերություն</i>	49
<i>Թուրքական ազգային ինքնության հիմնաշաղախը.</i>	
<i>հայկական մտազարություն</i>	57
ԻՆՉ ՊԵՏՔ Է ԱՆԵԼ... ԻՆՉ ՊԵՏՔ ՉԷ ԱՆԵԼ...	64
<i>Դերակարարներ.. Դերեր.. Նախապարվություններ...</i>	64
<i>Փականի առաջին ծածկագիրը. Սահմանի բացում...</i>	
<i>Դիվանագիտական հարաբերությունների հասարակում...</i>	72
<i>Կողպած պայմությունը բացել ու հաղթահարել</i>	81
<i>Մշակվելիք անհրաժեշտ քաղաքականության</i>	
<i>գլխավոր առանցքը. Ընդհանուր շահի ոլորտները</i>	107

Վահի փոխարեն ցանկություն	117
ՎԵՐՋԱԲԱՆ	120
ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ	135
Հայկական ինքնության նոր արտահայտչամիջոցները կամ երբ ջուրն իր ճամփան գրնի...	135
Հայաստանի կոչը Թուրքիային	142
Խորհրդարանական հանչնաժողովի արչանագրություններից	150
ԽՈՍՔ՝ ՀՐԱՆՏԻՆ	163
Բորիս Նավասարդյան	164
Ռուբեն Սաֆրասարյան	167
Ալեքսանդր Իսկանդարյան	169
Րաֆֆի Հովհաննիսյան	171
Հակոբ Ավետիսյան	173
Վարդան Օսկանյան	175

ՄԵՐՈՐՅԱ ԻՐԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻԿԸ

Առանձնակի հուզմունքով չեղքս առա Մեծ Հայի՝ Հրանտ Դինքի «Երկու մութ ժողովուրդ, երկու հեռու հարևան» գիրքը: Հուզմունքս, սակայն, աստիճանաբար րեղի րվեց հիացումի, և աչքերիս առջև հառնեց Դինք իմքագրապետի, հրապարակագրի ու հրապարակախոսի, խորհող, մտածող, իր ժողովրդի և աշխարհի բախտով մտահոգ, միջազգային հեղինակություն վայելող մեծ քաղաքացու կերպարը: Մարդ, որ դեպքերն ու իրադարձությունները սթափ և արդարամիտ վերլուծող հասարակական գործիչ էր, քոլոր հարցերին և՛ զգացմունքով, և՛ քանակականությամբ մտրենալու ունակություն ունեցող հետազոտող, անընդհատ հյուծիչ հալածանքների ենթարկված և նստաբեկված՝ որակապես նոր մարտիկ:

Աշխատության ենթավերնագրերը շատ խոսուն են բնութագրում հրապարակագրի մտքի ընթացքն ու սլացքը: Դրանք վերաբերում են հարաբերությունների բացակայությանը, շիման ջանքերին, հայության հոգեվիճակին կամ ծանր ժառանգությանը, սահմանի բացմանը, դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատմանը և այլ հարցերի:

Այս հարցերը վերլուծելով՝ նա հանգում է այն եզրակացության, որ հայ-թուրքական հարաբերությունների մշակման քաղաքականության գլխավոր առանցքը պետք է դառնան ընդհանուր շահի ոլորտները, և ընդգծում է, որ նախ և առաջ ցանկություն պետք է լինի:

Առաջադրված քոլոր հիմնախնդիրներն ու հարցերը, դրանց լուծման ուղիները նա դիտարկում է որպես մի մարդ, ով երկու ինքնության և երկու գիտակցության կրող է. «Առաջինը թուրքաբնակ էմ, Թուրքիայի Հանրապետության քաղաքացի... Երկրորդը՝ հայ էմ:

Բացի այն, որ Թուրքիայի հայ համայնքի մի մասնիկն էմ, միևնույն ժամանակ էլ քարոյապես հանդիսանում էմ Հայաստանի և հայկական

Սփյուռքի մասնիկը, ցեղակիցն են այդ մարդկանց: Այս ամենով հանդերձ, եթե ունանք գեթ մեկ պարճառ ունեն չգրելու հաշտորքական հարաբերությունների կարգավորմանը, սպա իմ պարճառներն առնվազն երկու անգամ ավելի են»:

Որպես Թուրքիայի Հանրապետության քաղաքացի՝ իր առաջնահին պարասիւսանավորությունը հաշտորքական հարաբերությունների կարգավորումը և սահմանների բացման ցանկությունն է համարում: Իր երկրի քաղաքացի լինելը, սակայն, չի խոչընդոտում մեկ այլ երկրում ապրող իր ազգակիցների հեղբայրական կապվածություն զգալուն: Նա կարծում է, որ Հայաստանի, հայության անվտանգ ու խաղաղ ապագան հարևանների հեղբայր ու համերաշխ գոյակցությունն է:

Բնավ միմյանց չհակադրելով զգացմունքն ու տրամաբանությունը՝ Հրանդ Դինքը վերլուծում է պարմության այդ շղթայի բոլոր օղակները, բոլոր պարմական իրադարձությունները, արյունալի ողբերգությունները մինչև ցեղասպանություն: Նա Թուրքիայի և Հայաստանի միջև հարաբերությունների բացակայության զլխավոր պարճառները պարմությունն ու պարմությունից մնացած համապարասիսն հոգեվիճակներն է համարում:

Հոգեխեղման ամենածանր վիճակը, ըստ Դինքի, սփյուռքահայինն է: Նա անդրադառնում է Սփյուռքի գոյացման, ձևավորման հարցերին՝ գրելով, որ սփյուռքահայության գործունեության վրա էական ազդեցություն ունեցավ 1915թ. հայերի ցեղասպանությունը: Խոսելով Սփյուռքի հոգեվիճակի մասին՝ ավելացնում է, որ դեռևս իր ցավն ու արմատը փնտրում է 1915 թվականի մեջ:

Առանց հուզմունքի չեա կարող կարողալ Դինքի այն րողերը, որտեղ նա առում է. «Լավ, մի՞թե անվայել է հայ ժողովրդի այս կեցվածքը: Մի՞թե անվայել կեցվածք է, եթե մարդ անօրինակականության գոհ դարձած իր նախնիների իրավունքի երեկից է ընկնում: Կարո՞ղ եք նման բան պարկերացնել: Պարկերացնո՞ւմ եք, թե աշխարհն ինչ կարող է ստել, երբ այս երկրում հայերը ապրիլի 24-ին կարողանան ոգեկոչել իրենց նախնիների, իրենց կորցրած մերձավորների հիշարակը: Պարկերացնո՞ւմ եք, թե ինչ կարող է ստել Սփյուռքը: Գիրե՞ք, թե ինչ քեկում

կարող է րեղի ունենալ այնպեղ: Այս հարցն են ուղղում Թուրքիայում բնակվողներին, թուրք մարդուն»:

Դինքն անկախ հայկական պետությունը համարում է երկրագուղում ապրող բոլոր հայերի Մայր Հայրենիքը: Միաժամանակ նա թուրքաբնակ հայերին սիյուռքահայ չի համարում և դիտարկում է այլ բնորոշմամբ, քանի որ նրանց գոյությունը շարունակվում է հենց այն հողերում, որոնք հազարավոր փարիներ շարունակ ապրել են: Սիյուռքի առկայության փաստը միայն հայ ժողովրդի հայրենի հողերից փառանջարմամբ չի պայմանավորվում, այլ նաև բացառվում է դարերով միասին ապրած ժողովրդի աշխարհագրական իմաստով միմյանցից բաժանվելու հանգամանքով, ինչն էլ վկայում է մի ողջ ազգի «փարածքային ամբողջականությունից զրկելու մասին», փաստ, որ վրանգում է ազգային ինքնությունը: Նա հավելում է նաև, որ եթե Հայաստանում հայերն ապրում են այդ ինքնությունը, Սիյուռքում աշխարհում են պահպանել այն:

Հայի ինքնության խեղումը, ըստ Դինքի, ավելի խորացրեց այն, որ աշխարհը հրեական ցեղասպանության նկատմամբ ըմբռնում ցուցաբերեց, ինչը չնդավ հայերի դեպքում, որ 1915 թվականի հոգեխեղումն ապաքինելու նպատակով մարդ մարին չլվեցին ո՛չ աշխարհը, ո՛չ էլ, առավել ևս, այդ խեղման պատասխանատուները: Դինքի հեղաքրքիր դիտարկմամբ՝ Սիյուռքի հայկական ինքնության պահպանման համար ավելի բարենպաստ պայմաններ սրեղծվեցին Մերձավոր Արևելքի մուսուլմանական երկրներում: Արևմուտքում շնորհիված լայն ազատությունները, ցավոք, ավելի հեղաքրքին ինքնության չուումը:

Նա դիտարկում է նաև այն հարցը, որ ցեղասպանությունից հետո ևս Թուրքիայում հայերի թվաքանակը կրճարվում էր 1942թ. Ունեցվածքի հարկի կիրառման, 1955թ. սեպտեմբերի 6-7-ի դեպքերի և այլ իրադարձությունների հետևանքով: Նա ցավով է արձանագրում, որ հազարավոր փարիների պարմություն ունեցող հինավուրց ազգն այսօր Թուրքիայում գոյությունը պահպանում է կրճակական մի փոքրիկ համայնքի րեքով, որ հանրապետության հիմնադրման ժամանակ 300 հազար հայերից այսօր արդեն մնացել են միայն 50-60 հազարը:

Հրանդ Դինքը ցեղասպանության մասին խոսելիս նշում է, որ դա արդեն ընկալվել, յուրացվել և վերածվել է գեննորիկ կոդի: Հայերը շարունակում են ապրել չամոքված փառապանքի հիշողությամբ. փառապանք, որը ոչ խստորեն դատապարտվել է, ոչ միանշանակ ճանաչվել:

Նա գրում է, որ պատմությանը չպետք է նայել բացառապես փաստաթղթերի տեսանկյունից, այլ՝ էթիկայի, խղճի... Այսպես իրականում անհրաժեշտ է մտածել՝ չեղքը խղճին դնելով: Չի կարելի շիամաշայնել Դինքի հեյր, ով գրնում է, որ հայ-թուրքական հարաբերությունների վրա դրված փականը մեզ հայրնի մի շարք պատճառներով հնարավոր չէ բացել բանալու մեկ պրոպոզիցիա և այն համեմատում է բարդ ծածկագիր ունեցող փականի հեյր, որը պրոպոզիցիա պրոպոզիցիա պետք է բացի այդ կողմերը, և որ բանալու առաջին պրոպոզիցիա Հայաստանի և Թուրքիայի միջև դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումն ու սահմանի բացումը պետք է լինի:

Հայ-թուրքական հարաբերությունների ներկա վիճակը ներկայացնելով՝ Դինքը հիմնավորում է այն թեզը, թե ժամանակն է համոզվելու, որ՝

1. «Թուրքիայում պաշտոնական թեզի առաջնային դրույթներն արդեն կորցնում են իրենց կենսունակությունը և՛ պետության, և՛ քաղաքականության, և՛ հասարակության մեջ: Իր դիրքերը զիջում է այս հողերում հայերի գոյության փաստը ժխտող, նրանց հեյրերը ջնջող դիրքորոշումը:

Հայերից մնացած շինությունների և փամարների ավերակները փասնյակ տարիների ընթացքում ամբողջովին ոչնչացնելու կամ չեւափոխելու, տեղանունները փոխելու, տեղական արխիվները մաքրելու և հեյր սրբող նմանատիպ այլ գործողություններն արդյունք չտվեցին, և նման իրավիճակում անտեսելու և հեյրելու քաղաքականությունը տեղի է տալիս: Այսօր արդեն ժամանակին այս հողերում հայերի բնակվելու փաստի հեյր, բացառությամբ մի շարք մարզինալ «համառ» հարվածների, մեծամասնությունն ի վերջո կարողացավ համակերպվել:

2. Արդեն հնարավոր չէ ժխտել, որ հայության մեծ մասի ներկայությունը զգալիորեն կրճատվեց 1915 թվականից հետո: Այս կորուստը չսահմանափակվեց միայն ռուսների դեմ պայքարագնական գործողությունների շրջաններով, մի քանի տարվա ընթացքում տեղահանեցին նաև հայերին այն բնակավայրերից, որոնք ռազմաճակատային չէին»:

Դինքը մեծ նշանակություն է տալիս առաջին հերթին, իհարկե, պաշտոնական շփուններին, քաղաքացիական ոլորտին, հասարակական կազմակերպություններին, ժողովրդական դիվանագիտությանը:

Հեղինակը քաղաքական իրողություն է համարում այն, որ Հայաստանը Թուրքիայի անվտանգությանը չի սպառնում, և որ վերջապես իրողություն է այն, որ այսօրվա Հայաստանն է կոչ անում դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատել այսօրվա Թուրքիայի հետ: Նա գտնում է, որ Թուրքիան իր հարաբերությունները Հայաստանի հետ նախ քաղաքական տեսանկյունից պետք է կարգավորի և օր առօր քաղցի երկու ժողովրդի՝ միմյանց հետ նորմալ հարաբերվելու ճանապարհը: Իսկ որպես կոչ՝ հնչում է Հրանտ Դինքի հետևյալ միտքը. «Առանց հարաբերություն հաստատելու որևէ բան չեք կարող քննարկել»:

Հայաստանի Նախագահ Սերժ Սարգսյանը բազմիցս է նշել, որ առանց նախապայմանների պետք է սկսել հայ-թուրքական հարաբերությունները, որ հարաբերությունների կարգավորումը բոլորովին չի ենթադրում մոռանալ ցեղասպանությունը: Մեջբերենք Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ Սերժ Սարգսյանի այն տեսակետը, ըստ որի՝ «Մենք ելնում ենք այն գաղափարից, որ, այո, եղել է ցեղասպանություն, բայց Թուրքիայի կողմից ցեղասպանության չճանաչման փաստը մենք չենք համարում անհաղթահարելի խոչընդոտ Թուրքիայի հետ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու համար: Մենք կողմ ենք Թուրքիայի հետ առանց նախապայմանների հարաբերություններ հաստատելուն: Ես կարծում եմ, որ մենք բանակցություններում այնքան ենք առաջ գնացել, որ հիմա արդեն գնդակը գտնվում է Թուրքիայի խաղաղաշրջանում: Եվ եթե խոսում ենք «ֆուրբոլային դիվանագիտության» մասին, տերմին, որը լրագրողներն են հարմարեցրել

մեր բանակցային գործընթացին, ապա պետք է սսենք, որ ֆուտբոլային խաղը սահմանափակվում է կոնկրետ ժամանակով»: Բնական է հանրապետության Նախագահի հարցադրումը, որ հարաբերություններին ընթացք պետք է տրվի ողջամիտ ժամանակում, որ հիմնախնդիրներն անընդհատ հեղափոխվում միտումնավոր քաղաքականությունը վիճակը չի բարելավում, և խնդիրները չեն լուծվում:

Դինըր ջարագովն էր այն բանի, որ Թուրքիան դառնա Եվրամիության անդամ: Սա նշանակում է, որ նա կցանկանար, որ Թուրքիան համապարասխաններ Եվրամիության բոլոր չափանիշներին, որպեսզի Հայաստանի և Թուրքիայի սահմանները բաց լինեին, որպեսզի մեր եկեղեցիներն ու սեփականությունը պաշտպանված լինեին, որպեսզի Թուրքիայի հասարակությունը ավելի ազատորեն խոսեր ցեղասպանության փաստի մասին... Սակայն նենզ շարագործի գնդակը ընդհատեց դեռ շատ անելիք և սսելիք ունեցող տաղանդավոր հայի, մտավորականի կյանքը:

Յավալի է, որ այսօր մեր կողքին և մեզ հետ չէ Հրանտ Դինըր, սակայն նրա գործերը մնայուն են, կենսունակ և կոչ են՝ ուղղված բոլորին, սպրողներին, նրա գործը շարունակողներին: Նա հաշտեցման, հանդուրժողականության, եվրոպական ժողովրդավարական արժեքների արմատավորման, տարածաշրջանում կայունության և խաղաղության հաստատման համար պայքարող իրական մարտիկ էր: Նա չգտնում էր տեսնել իր ազգն ու հայրենիքը ազատ, խաղաղված, հոգեպես հանգիստ, որ Թուրքիայում սպրող հայերը, որպես ազգային փոքրամասնություն, ունենան բոլոր իրավունքները և ազատությունները, լինեն պաշտպանված:

Եվ երիցս ճիշտ է Հրանտ Դինըր, որ իրավացիորեն եզրակացնում է. «Բանի դեռ Թուրքիան չի ժողովրդավարացել, հայերը չեն ապաքինվելու... Միայն տեսանկյունները միշտ կարելի է հերքել միայն ազատության պայմաններում...»:

Հրանուշ Հակոբյան
«Հ սիյուրքի նախարար